

**Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА
ПРАКТИКА «ПЛЕНЕР»**

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальність 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
(шифр за ОПІ ОК18)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: викладач Гусева Л.Г.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету "30" серпня 2016 року, протокол №1

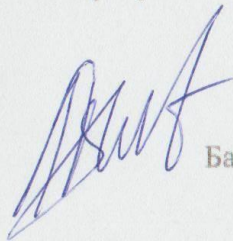

Голова Вченої ради факультету Стратан-Артишкова Т.Б.

Програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Протокол №1 від 27 серпня 2016 року.

Завідувач кафедри

Бабенко Л.В.

ВСТУП

Програма навчальної художньо-творчої практики «Пленер» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 023. Культура і мистецтво, напряму підготовки 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Предметом вивчення навчальної практики є закономірності природного середовища, їх вплив на сприйняття людиною предметів і об'єктів довколишнього світу, особливості та закономірності зображення предметів, об'єктів та явищ засобами рисунку, живопису, композиції.

Міждисциплінарні зв'язки: програма пленеру розрахована на два курси та передбачає виконання на кожному курсі завдань з живопису, рисунку, композиції. Завдання з рисунку спрямовані на вивчення впливу повітряної перспективи, освітлення і середовища на об'єкти в умовах пленеру, що має бути виражено засобами тону. Основою програми з пленеру є завдання з живопису. Колірні засоби дозволяють передавати колірно-тональний діапазон барв природи. Передача цього діапазону, уміння чітко відобразити загальний тональний та колірний стан природи є важливим завданням живопису на пленері. Пленерні композиції є результатом творчості на основі натурних вражень. Важливе значення має правильна організація роботи над пленерною композицією: вибір точки зору, визначення необхідного стану, композиційне розміщення елементів у форматі тощо. Необхідними також є знання з навчальних дисциплін, таких як перспектива та кольорознавство.

Програма навчальної художньо-творчої практики розрахована на два роки (I та II курси) і передбачає виконання на кожному курсі завдань з рисунку, живопису й композиції та відповідно складається з таких розділів:

Розділ 1. Рисунок

Розділ 2. Живопис

Розділ 3. Композиція

1. Мета і завдання навчальної художньо-творчої практики

1.1 Метою навчальної художньо-творчої практики «Пленер» є вивчення впливу світлоповітряного середовища на предмети в умовах відкритого простору; вивчення та опанування засобів пейзажу як жанру образотворчого мистецтва, його природних та створених людиною об'єктів.

1.2 Основними завданнями навчальної художньо-творчої практики «Пленер» є:

- вивчення закономірностей природи;
- виконання короткочасних етюдів, зарисовок і начерків пейзажних мотивів, окремих елементів пейзажу з метою виробити вміння передачі чітких тональних та колірних співвідношень відповідних станів природи;
- опанування вміннями й навичками передачі форми та об'єму предметів з рахуванням впливу середовища та освітлення;
- оволодіння виразними композиційними та пластичними засобами зображення середовища;
- розвиток цілісного сприйняття та підвищення культури сприйняття студентів;
- розвиток творчих здібностей та формування високих естетичних потреб у студентів на основі пізнання різних рівнів художнього образу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: принципи та методи реалістичного зображення, види рисунку; закономірності лінійної та повітряної перспективи, виразні засоби рисунку та живопису, методику виконання зображення короткочасних етюдів та зарисовок.

вміти: виконувати тривалі й короткочасні зображення; сприймати й передавати відповідні стани природного середовища засобами рисунку та живопису; передавати плановість в зображенні; виявляти мотив і центр

композиції в зображенні; виявляти та передавати характерні особливості будови дерев, кущів, тварин, комах, птахів та інших істот й елементів природи; створювати та передавати художній образ засобами рисунку, живопису, композиції.

Мета пленеру I курсу – закласти основи розуміння пленеру, його специфічних особливостей. Завдання з рисунку спрямовані на вивчення пейзажу та його елементів. Мета завдань з живопису – розвиток пленерного сприйняття кольору в умовах роботи на відкритому просторі. Композиція підсумовує набуті знання.

На II курсі завдання мають більш складний характер. Їх мета – поглиблене вивчення законів пленеру. Ліплення форми в світлоповітряному середовищі, переконлива передача станів природи.

Організація та місце проведення практики. Пленер можна розглядати як самостійний вид образотворчої діяльності. Особливість пленерної практики полягає в тому, що вона відбувається на відкритому природному середовищі та в різних регіональних локаціях, тобто має виїзний характер. Це сприяє ознайомленню студентів з особливостями різних регіонів, їх природних ландшафтів, колористичних характеристик різних місцевостей, що в свою чергу впливає на очищення палітри та широкі можливості студентів щодо творчого розвитку та імпровізації.

Навчальна практика «Пленер» обов'язково має бути виїзною, оскільки передбачається виконання ряду навчальних завдань пов'язаних з передачею характерних особливостей певного регіону та їх часом виконання (світанок, захід).

Вимоги щодо виконання завдань ґрунтуються на дидактичному принципі «від простого до більш складного» та будуються на фундаменті реалістичної школи. Завдання зображення натюрморту, голови, фігури людини на пленері значно відрізняється від завдань аналогічних аудиторних постановок. Для пленеру характерні глибина простору, постійна зміна освітлення, потужний колірний вплив середовища. У

зв'язку зі складністю завдань пленерні етюди й зарисовки натюрмортів, портретів, фігури людини виконуються після виконання їх в майстерні.

Практика проводиться щодня, крім неділі; тривалість практики визначена навчальним планом даної спеціальності.

Керівник пленерної практики зобов'язаний забезпечити проведення організаційних заходів перед початком практики (проведення батьківських зборів, інструктажу студентів з техніки безпеки: в межах закладу, на вулицях міста, під час переїздів, надання студентам необхідних документів: плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій тощо) та організувати місце її проведення. Викладач контролює виконання студентами навчального розпорядку. З боку керівника здійснюється постійний систематичний контроль з навчально-творчої діяльності студентів (консультації, перегляди робіт, обговорення). Частина навчальної художньо-творчої практики «Пленер» може проводитися в місці знаходження навчального закладу (в межах м.Кропивницького) інша частина практики проходить у заздалегідь визначених локаціях.

На навчальну художньо-творчу практику «Пленер» відводиться 390 годин 13 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1. Рисунок

Тема 1. Зарисовки елементів пейзажу.

Зображення окремих рослин, дерев, гілок та стовбурів, будинків та архітектурних фрагментів. Передача будови, характеру рослин, вираження їх пластики, форми. Виявлення ближніх частин рослин, підпорядкування деталей головному. Зображення стовбурів різних дерев, виявлення характерної будови окремих порід дерев, фактури кори. Зарисовки окремих споруд, виявлення характерних елементів та стилістики. Передача ракурсу та застосування закономірностей лінійної перспективи. Зображення окремих елементів пейзажу: човни, містки, паркани, ліхтарі тощо.

Тема 2. Зарисовки нескладного пейзажу з неглибоким простором.

Виявлення мотивів зображення: вулички, куточки, подвір'я. Виявлення та передача освітлення, точки зору, ракурсу. Виявлення цілісності освітлених та тіньових частин зображення.

Тема 3. Зарисовки нескладного пейзажу з глибоким простором.

Зображення ландшафтного та міського пейзажу з передачею плановості. Передача повітряної перспективи. Пошук співвідношення неба й землі. Передача плановості тоном, контрастними та нюансними співвідношеннями. Деталізація переднього плану та узагальнення дальнього.

Тема 4. Зарисовки тварин і птахів.

Передача пропорцій, руху, постави тварин і птахів, їх образне вирішення. Застосування лінійного рисунку в короткочасних зарисовках тварин і птахів. Виявлення і передача фактури покрову тварин і птахів (шкіра, пір'я, луска, ворс) під час тривалих зарисовок. Застосування м'яких матеріалів під час зображення тварин і птахів.

Тема 5. Зарисовки техніки.

Зображення сільськогосподарської техніки, залізничного, морського, річкового транспорту, будівельної техніки. Вибір нескладних мотивів будівництва. Передача характеру та конструкції об'єктів. Зображення техніки в середовищі.

Тема 6. Зображення пейзажу з архітектурою.

Зображення архітектурних мотивів різних стилів, епох. Використання зорової, лінійної та повітряної перспектив. Передача архітектурної ідеї, образу, виразності форм під час зображення споруд великих архітектурних форм. Передача характеру освітлення в архітектурному пейзажі. Виявлення просторового вирішення, плановості. Вибір формату в композиційному вирішенні зображення архітектурного пейзажу.

Тема 7. Зарисовки дерев, груп дерев.

Закріплення навчального матеріалу попереднього курсу щодо зображення дерев. Передача характеру форми дерева, його образу. Зображення групи (два, три-чотири) дерев з чіткою формою листяного покриву (крони) з метою передачі групи дерев в цілому. Виявлення форми загальної маси дерев. Виявлення в групі дерев різного характеру різних порід дерев. Вивчення та аналіз робіт відомих майстрів І.Шишкіна, Ф.Васильєва та інших художників з метою виявлення виразних засобів під час зображення дерев, рослин та природного середовища.

Тема 8. Зарисовки голови та фігури людини.

Виконання короткочасних зарисовок і начерків голови та фігури людини на пленері. Виявлення пропорцій, конструктивної будови, пластики та характерного пленерного освітлення, ефектів світлотіні та загального тонового стану природи. Застосування м'яких матеріалів під час зображення природи (вугіль, сангіна, соус, сепія, пастель). Застосування різних прийомів під час зображення фігури та портретів (розтушовка, дрібний штрих, широкий штрих) для вироблення відчуття форми та сприйняття матеріальності середовища.

Розділ 2. Живопис

Тема 1. Тривалі етюди натюрмортів (дві постановки).

Виконання тривалих етюдів натюрмортів при різному освітленні (на сонці та в тіні). Передача загального тонового та колірнього стану природи. Виявлення та передача впливу повітря і світла, довколишнього середовища на колір і тон предметів. Передача підвищених тонових і колірних контрастів в освітленому сонцем натюрморті. Передача платності та повітряності натюрмарту в тіні. Застосування тепло холодності під час вирішення натурних постановок в тіні і на сонці. Вивчення явища рефлексів під час пленерного живопису постановок.

Тема 2. Етюди елементів пейзажу.

Виявлення складності кольору в пленерному зображенні рослин, гілок, стовбурів, споруд, хмар, каміння, води, зелені. Виявлення характеру

кольору освітленої та тіньової частини предмета. Виявлення та порівняння особливостей кольору на різних планах.

Тема 3. Етюди нескладного пейзажу в різних станах.

Виконання короткочасних етюдів пейзажу при різних станах природи з метою передачі колористичної єдності і цілісності зображення. Написання пейзажу в різний час доби та за різних природних умов (дощ, сонце, похмурий стан). Вивчення творчості майстрів колористичного живопису (К.Коровін, І.Левітан, І.Рєпін, В.Серов та інші). Передача великих колірних співвідношень в етюдах пейзажів. Написання морських пейзажів, гірських пейзажів за умов зміни станів природи.

Тема 4. Етюди нескладного пейзажу з обмеженим простором.

Етюди частини подвір'я, вулиці, дерева з будинком, місток через струмок тощо з метою виявлення композиційного вирішення зображення за допомогою кольору. Зображення гірського, міського, сільського пейзажу з метою виявлення масштабності та колірних співвідношень зображення. Передача кольором фактурності матеріалів.

Тема 5. Етюди нескладного просторового пейзажу.

Вибір простого мотиву для просторового пейзажу з метою передачі плановості за допомогою тону й кольору. Застосування широкого письма для передачі співвідношень переднього та дальнього планів. Застосування прийомів алла-пріма.

Тема 6. Короткочасні етюди голови.

Виконання короткочасних етюдів голови людини в різному середовищі та в різний час доби. Передача колірною впливу на натуру освітлення та середовища. Виявлення впливу рефлексів під час пленерного живопису. Передача загального тонового й колірною стану природи.

Тема 7. Етюди дерев, групи дерев.

Передача короткочасного стану й живого враження від природи. Передача стану за різного освітлення: сонячний день, сутінки, похмурий день, вечір,

перед грозою, після дощу тощо. Виявлення та передача кольору неба, води, зелені під час зміни стану. Передача кольором фактури та забарвлення.

Тема 8. Етюди пейзажу з архітектурою.

Виявлення та передача поєднань різних форм, планів, контрастів, матеріалів, об'ємів та простору в міському архітектурному пейзажі. Виконання етюдів з архітектурними спорудами різного плану: сучасні, історичні споруди, пам'ятки архітектури, мости та ін.. Виявлення характеру та колірнього стану зображення. Виявлення та передача головного в архітектурному пейзажі за допомогою кольору. Введення стафажу в зображення.

Розділ 3. Композиція

Тема 1. Ескіз пейзажу.

Нескладний міський або сільський пейзаж. Вибір мотиву зображення. Виконання етюдів та зарисовок з метою пошуку композиційного вирішення. Творча розробка ескізу на основі натурних зображень. Визначення формату, колірнього стану, передача плановості. Виявлення пленерного стану природи.

Тема 2. Ескіз пейзажу зі стафажем.

Виконання ескізу пейзажу із введенням стафажу – підсумок вивчення пленерного пейзажу. Передача емоційного вирішення теми, передача настрою. Виконання етюдів та зарисовок з природи з метою пошуку виразного композиційного вирішення визначеного образу. Вирішення архітектурного пейзажу передбачає чітку перспективну побудову та пропорційні співвідношення архітектурних споруд. Введення стафажу, як засіб збагачення композиції. Виявлення та передача освітлення та загального колористичного звучання в композиційному ескізі.

3. Рекомендована література

1. Аксенов Ю.Г. Рисунок и живопись. – М.: Искусство, 1961.
2. Асеева Н. Ю. Українське мистецтво і європейські художні центри / Н. Ю. Асеева. – К.: Наукова думка, 1989. – 385с.
3. Барщ А.О. наброски и зарисовки. – М.: Искусство, 1970.
4. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты. – М.: Посвещение, 1981.
5. Волков Н.Н. Цвет в живописи / Н.Н. Волков. – М.: Искусство, 1984.
6. Голубева О.Л. Основы композиции. – М.: Сварог и К., 2008. – 144 с.
7. Даниэль С.М. Искусство видеть / С.М. Даниэль. – Л.: Искусство, 1990. – 120с.
8. Зайцев А.С. Наука о цвете и живопись. – М.: Искусство, 1986. – 158 с.
9. Киплик Д.И. Техника живописи. – М.: Сварог и К, 1998. – 504 с.
10. Королев В.А. Материалы и техники рисунка. – М.: Изобразительное искусство, 1984.
11. Жаборюк А. А. Український живопис останньої третини ХІХ — початку ХХ ст. /А. А. Жаборюк.– К.-Одеса: Либідь, 1990.
12. Кіровоградщина у творах Володимира Федорова. [Книга-альбом]/авт..укл.. В.Петраков. – Кіровоград: ТОВ Імекс-ЛТД, 2013. – 184 с.
13. Кузин В.С. наброски и зарисовки. - М., 1965.
14. Лобановський Б. Б., Говдя П. І. Українське мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Мистецтво, 1989.
15. Маслов Н.Я. Пленэр: Практика по изобразительному искусству. Учебное пособие для студентов художественно-графических факультетов педагогических институтов. - М.: Просвещение, 1984.
16. Смирнов Г.Б., Унковский А.А. Пленэр. Практика по изобразительному искусству. - М., 1981.
17. Советы мастеров/ Сост. А.С. Зайцев. - Л., 1973.
18. Унковский А.А. Живопись. Основы колорита. - М., 1980.
19. Федотов М.В. Рисунок и перспектива. – М.: Искусство, 1970.

20. Шаров В.С. Академическое обучение изобразительному искусству/ Шаров В.С.- М.: Эксмо, 2014. – 648 с.

21. Школа изобразительного искусства / Под ред. Б.С. Угарова. – М.: Академия художеств, 1986.

22. Шорохов Е.В. Основы композиции. - М., 1979.

4. Форми підсумкового контролю успішності навчання

По завершенні пленерної практики керівник підводить підсумки роботи. Здійснюється оцінювання успішності студентів щодо розроблених вимог та критеріїв.

Семестровим контролем є проведення диференційованих заліків. Підсумкова семестрова оцінка виставляється під час проведення кафедрального перегляду пленерних робіт.

семестр	Форма контролю	
2	Диференційований залік	Перегляд пленерних робіт
4	Диференційований залік	Перегляд пленерних робіт

5. Засоби діагностики успішності навчання.